

hundreder) eller 10 % for høje (beregnet efter »storhundreder«=120), men navnlig er de forkert fordelt blandt stifterne: Århus stift, der med sine 373 romanske landsbykirker var Jyllands kirkerigeste, bliver således i Knytlingesaga Danmarks næstmindste stift. Kirketallene er vort bedste middel til at kontrollere Knytlingesagas oplysninger: Skønt i fornuftig størrelsesorden er de dog forkerte og maner til forsigtighed over for sagaens skibstal.

Ekbom tager Knytlingesagas skibstal totalt bogstaveligt. Når han konfronterer de »resultater«, han uddrager af dem, med relevante afsnit af *Kong Valdemars Jordebog*, er det overalt den sidstes oplysninger, der må vige: Hovedstykkets herreder suppleres vilkårligt for at bringe tallet op på nøjagtig 212½. Hallandslistens skibstal (18 skibe i 8 herreder) er for lavt for Ekbom: han udvider Hallands område mod nord til at omfatte 20 skipæn, som han ydermere udnævner til »dobbeltskipæn« og dermed til relikter af 40 oprindelige skipæn. Falsterlistens bol (147½+217½ i 2 herreder) er for mange for Ekboms teori om 60 bol pr. herred; Falsterlisten er følgelig for ung til at angive Falsters oprindelige boltal (hvorimod Bornholms gårdtal fra det syttende århundrede er en udmærket, det vil sige brugbar, kilde til Ekboms »ottinger«).

Ofte lykkes det imidlertid Ekbom at tilvejebringe faktorer og hjælpemypoteser, der kan bringe foreliggende talmateriale i tilsyneladende overensstemmelse med hans vision: Side 112-14 kan han demonstrere, hvorledes antallet af langhuse på vore vikingeborge »beviser«, at de er opført af Harald Blåtand som kursusejendomme for ledingsflåden, således at en fjerdedel af dens mandskab kunne indkvarteres på skift: Nørrejyderne stillede så på Aggersborg, sønderjyderne på Fyrkat, Skåningerne fandt kvarter i Trælleborgs indre kvadranter, mens sjællænderne lå i samme borgs ydre husrække!

I en velanskreven videnskabelig skriftrække er det lykkedes Carl Axel Ekbom at få udgivet hele tre bind, hvori alt er forkert: intet er sandt, hverken hovedtese eller delresultater – selv forskningsreferaterne er forkvaklede til uanvendelighed. Ansvar for udsendelsen af et værk, der ikke er værd at læse, må forfatteren dele med redaktionen af *Rättshistoriskt bibliotek*.

Rikke Malmros

Jiří Spěváček: Karl IV. Sein Leben und seine staatsmännische Leistung. Československá Akademie Věd – Tschechoslowakische Akademie der Wissenschaften. Praha 1978. Academia Praha; Wien-Köln-Graz, Verlag Hermann Böhlaus Nachf. 209 s.

Indenfor genren »herskermonografi« danner den foreliggende bog et betragteligt skridt i retning af nytænkning omkring én af middelalderens kontroversielle personligheder, przemysliden og luxemburgeren Karl af Böhmen, der allerede i Ludwig af Bayerns levetid af pave Klemens VI blev bestemt til at blive romersk konge. Som modpol til Ludwig repræsenterer Karl det franske politiske udblik over Europa. Han bruger de samme politiske midler som de franske konger: loyalitet overfor kirken og overfor et pavedømme, der i Avignon allerede er blevet en statsmagts tro tjener; forhandlinger og taktik i stedet for våbenraslen i forhold til andre fyrster. Bogen er på denne måde et bidrag til det politiske spil i den tid, der for Danmark var holstenervældets og Valdemar Atterdags periode. Endvidere er den et bidrag til det romerske riges middelalderhistorie og kaster nyt lys over betydningen af Rom-ideologien i en politisk overlegen herskers tjeneste. Endelig præsenteres det bømske riges stilling med støtte i den indenlandske forskning, som forf. formidler kendskab til.

Karl vurderes fremfor alt politisk. Her går forf. så rendyrket ind i sit tema, at resultatet ikke mangler slægtskab med en fortidig epoke indenfor tysk forskning: portrættet af

den politisk-taktiske hersker, i hvis bevidsthedshorisont, økonomi og sociale forhold helt træder i baggrunden. Den tyske oversættelse bidrager også ved de stilistiske træk til at lede associationerne i denne retning. At forf. selvfølgelig har videre perspektiver såvel på f. eks. Böhmens økonomiske situation i handelssamkvemmet med Nürnberg, hansestæderne og Venedig, som på rigets socialt-administrative struktur med de centrifugalt virkende kræfter, Karl søger at dæmme op for, fremgår med al tydelighed af det femte af de seks kapitler: »Die Grundprinzipien der Konzeption des böhmischen Staates und des römischen Reiches« (s. 112–162). Her bliver Karls stilling i problematikken sammenfattet i 12 omfangsrigt begrundede punkter. Men kapitlet fremtræder dog i høj grad som en konfrontation af billedet af Karl som politisk personlighed med hidtidig forsknings resultater indenfor det økonomiske og sociale område. Karls holdning til kirken (epitetet »Pfaffenkönig« bliver afvist med emfase), hans kulturelle virksomhed (egen litterær- og mæcenvirksomhed, grundlæggelse/udbygning af ikke mindre end ti universiteter fra og med Prag 1348), hans intime kendskab til italienske forhold etc. vurderes indenfor helheden. Det er ikke muligt hér at gå nærmere ind på detaljer; men bogen kan ikke undværes, hvis man vil fordybe sig i det århundrede, som i årtier nød en vis tryghed under beskyttelse af den fjerde kejser Karl, den bevidste arvtager til de tre karolinger med dette navn.

Der er hverken indeks eller litteraturliste, end ikke nogen alfabetisk liste over de anførte forfattere – til stor skade for forf.s forskning og for at bogen kunne blive gjort frugtbar i alle de kredse, der måtte ønske at bruge den.

Tore Nyberg

Hansische Studien IV: Gewerbliche Produktion und Stadt-Land-Beziehungen. Herausgegeben von *Konrad Fritze, Eckhard Müller-Mertens, Johannes Schildhauer*. Abhandlungen zur Handels- und Sozialgeschichte herausgegeben von der Hansischen Arbeitsgemeinschaft der Historiker-Gesellschaft der Deutschen Demokratischen Republik 18. Weimar, Hermann Böhlau Nachfolger 1979. 214 sider.

Bindet afspejler hovedsageligt forhandlinger ved Hanse-dagene i Schwerin 1976 og Rostock 1977 (s. 10) ved dækning af de to hansemøders temaer: »Zur gewerblichen Produktion im hansischen Wirtschaftsraum« (s. 15–106) og »Zu den Stadt-Land-Beziehungen im hansischen Raum« (s. 109–180). I begge tilfælde gav Konrad Fritze et klarlæggende indledningsforedrag med nærmere uddybning af de to temaer. Afvigende fra indtil nu gældende forestillinger markeredes det ved en række bidrag, at hansebyernes rolle ingenlunde begrænsede sig til vareomsætning, men at de også dannede produktionscentre af rang, fremfor alt for bybefolkningens forsyning med levnedsmidler og dagligvarer, men også for eksport. Informationer fra Tallinn vedrørende fordeling på de forskellige produktionsgrene i det 14. årh. bliver således databehandlet af Küllike Kaplinski, og en lignende forskningsindsats gøres fra polsk side af Roman Heck for Wrocław (Breslau). For de strukturelle problemer i byernes produktion mangler kilder, der er ældre end senmiddelalderen. Således bliver Nederlandenes, Rigas og Tartus (Dorpat) arbejdsorganisation belyst indtil det 18. århundrede ved hhv. Leo Noordegraff, Arija Zeida og Raimo Pullat, mens Herbert Langer fremlægger væsentlige teoretiske overvejelser i forbindelse med bryggerivæsenets stilling i de nordtyske byer helt fra det 14. århundrede.

Byernes forhold til forstæder, opland og øvrigt omliggende land har været et frugtbart tema, hvor Karl Czok søger at samle de oversete informationer om forstædernes rolle med den konklusion, at forstaden viderefører landsbyfællesskabets retsforhold og derved danner et i flere tilfælde kvantitativt dominerende element i de voksende urbane centre lige fra det 13. århundrede. Mens Henryk Samsonowicz går ind på det hyppigt